J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2018 **Vol. XVI. No. 6A**

ဘလ္လာတိယပျို့လာ အပြောက်အမွမ်းများ လေ့လာချက်စာတမ်း

လှလှအောင် *

စာတမ်းအကျဉ်း

တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုသည် ဘိုးတော်ဘုရား၏သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းသား သတိုးဓမ္မရာဇာနှင့် မိဖုရား သီရိသုလောက မဟာသဒ္ဒါ သုရတနာဒေဝီတို့ မသင့်မတင့် ဖြစ်ရပ်ပေါ် အခြေခံ၍ ဘလ္လာတိယပျို့ကို အိမ်ရှေ့မိဖုရားကြီး၏ တိုက်တွန်းချက်အရ ၁၁၅၄ တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ ဘလ္လာတိယပျို့၏အခြေခံသည် ငါးရာ့ငါးဆယ်နိပါတ်၊ ဝိသတိ နိပါတ် ဇာတ်တော်ပုဒ်ရေ ၅၀၄ ကို အခြေခံပါသည်။ ပျို့စာဆိုသည် ဇာတကဇာတ်ကို အခြေခံသဖြင့် မူလဇာတ်ထက် သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာစေရန် ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ နောက်ခံများကို အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သတင်ပြထားပုံကို လေ့လာတင်ပြထားသည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရ။ ။ ဇာတက၊ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသ၊ အပြောက်အမွမ်း။

နိဒါန်း

ဤသုတေသနစာတမ်းသည် စာဆို တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူက ဝိသတိနိပါတ်ဇာတ်တော် ၅၀၄ ဘလ္လာတိယဇာတ်ကို အခြေခံသော်လည်း မူလဇာတ်ထက် သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာစေရန်နှင့် ပျို့သဘာဝဖြစ်သည့် တရားလည်းပါ၊ စကားလည်းသာစေရန် ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသကို စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် မွမ်းမံတင်ပြထားပါသည်။ စာဆို၏ အကောင်းဆုံးပျို့ဖြစ်သည့်အလျောက် အရေးအဖွဲ့နှင့် တင်ပြပုံ စွမ်းရည်ကို ဖော်ထုတ် တင်ပြလိုသောကြောင့် ဤသုတေသနစာတမ်းကို တင်သွင်းရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁။ ပျို့စာပေလမ်းကြောင်း

မြန်မာစာပေသည် ဗုဒ္ဓသာသနာထွန်းကားခြင်းနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ဗုဒ္ဓ၏ ငါးရာ့ငါးဆယ်နိပါတ်များသည် မြန်မာလူမျိုးများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

---

* ဒေါက်တာ၊ ပါမောက္ခ၊ ဘားအံတက္ကသိုလ်။

မြန်မာစာပေအရေးအသား ပေါ်ထွန်းစ ပုဂံခေတ်ကပင် လေးမျက်နှာဘုရား ကျောက်စာတွင်–

ဇာတ်ငါးရာလည်း အတင့်အတယ်ရေး၏ ဆိုသောစကားကြောင့် ငါးရာ့ ငါးဆယ် ဝတ္ထုများသည် ပုဂံခေတ်ကပင် ပျံ့နှံ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။

အင်းဝခေတ်တွင် ပျို့စာပေပေါ်လာသောအခါ ပုဂံခေတ်ကတည်းက မြန်မာတို့ အာရုံ ကျက်စားရာဖြစ်သော ငါးရာ့ငါးဆယ်နိပါတ်တော်များကို လင်္ကာရှည်ရေးဖွဲ့လာရာမှ ဇာတကပျို့များ ဖြစ်ထွန်းလာပါသည်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးသည် စာဆိုပထမဆုံးရေးဖွဲ့သော ပျို့ဖြစ်သည်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘူရိဒတ်လင်္ကာ၊ သံဝရပျို့၊ ကိုးခန်းပျို့၊ ရှင်တေဇောသာရ၏ ရွှေဟင်္သာမင်းပျို့ ရှင်အဂ္ဂသာမိ၏ နေမိဘုံခန်းပျို့၊ ငရဲခန်းပျို့ တို့သည် စာဆို၏ဘဝ၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ စာဆိုတို့ ကျင်လည်သောခေတ်ကို ထင်ဟတ် ရေးဖွဲ့ တင်ပြထားသော ပျို့များဖြစ်ပါသည်။

ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ပါရမီတော်ခန်းပျို့၊ ဆုတောင်းခန်းပျို့၊ ရှင်အုန်းညို၏ ဂါထာ ၆၀ ပျို့ တို့သည် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ဖြစ်တော်စဉ်ကို အခြေခံ၍ ရေးသားထား ပါသည်။

မူလက ဇာတကဝတ္ထုကို အခြေခံ၍ ပျို့အဖြစ်ရေးဖွဲ့ရာမှ ဇာတ်လမ်းကို ကျောရိုးပြု၍ ဆုံးမလမ်းညွှန်မှုပေးခြင်းမှာ လုံလောက်ခြင်း မရှိဟု ယူဆကြဟန် တူပါသည်။ ထို့ကြောင့် နီတိပျို့များ ရေးသားလာကြပါသည်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဂမ္ဘီသာရပျို့၊ ကန်တော်မင် ကျောင်းဆရာတော်၏ လောကသာရပျို့များသည် ဆုံးမစာ သက်သက်ရေးသားသော ပျို့များ ဖြစ်ပါသည်။ တောင်ငူခေတ်သည် စစ်မက်ထူပြောသဖြင့် ပျို့စာပေမှေးမှိန်သောခေတ် ဖြစ်သည်။ နဝဒေး၏ မနော်ဟရီပျို့သာ ပေါ်ထွန်း ခဲ့သည်။

ညောင်ရမ်းခေတ်တွင် ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာရေး ဇင်းမယ်ပဏ္ဏာသကျမ်းလာ ဇာတ်ဝတ္ထုများ ပျို့စာပေတွင် ဝင့်ထည်ခဲ့ပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ပျို့အရေအတွက်များစွာ ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ခေတ်ဖြစ်သည်။ ရှေးကရေးဖွဲ့ပြီး ဇာတကပျို့များကို အကြိမ်ကြိမ်ရေးဖွဲ့ခဲ့ခြင်းကြောင့် အမည်တူ ပျို့များပေါ်ထွက်ခဲ့ပါသည်။ ဦးနိုး၏ ဇနကပျို့၊ တွင်းသင်းမင်းကြီးဦးထွန်းညို၏ ဇနကပျို့၊ မဟာမင်းလှမင်းခေါင်၏ ဇနကပျို့တို့ဖြစ်ပါသည်။

အင်းဝခေတ်က စတင်ခဲ့သော နီတိပျို့သည် ကုန်းဘောင်ခေတ်ထက် အသေးစိတ် ရေးဖွဲ့လာပါသည်။ ပုတ္တောဝါဒပျို့၊ မာတာပီတုသင်္ဂဟပျို့၊ ရာဇနီတိပျို့များကို တွေ့ရသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် စစ်ရေးစစ်ရာနှင့် ပတ်သက်၍ နန္ဒီသေနပျို့၊ သေနင်္ဂဗျူဟာပျို့၊ ဗျူဟာစက္ကီပျို့ စသည့်စစ်ပျို့ ၃ စောင်ကိုတွေ့ရသည်။

တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညို၏ ဇာတကကို အခြေခံသော ဝိဓုရပျို့၊ ဘလ္လာတိယပျို့၊ ဇနကပျို့တို့ ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။

ပျို့တို့သည် ဇာတ်လမ်းကိုအခြေခံသဖြင့် မူလရှိပြီးသားဇာတ်ကို စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် အပြောက်အမွမ်းခြယ်သသောအခါ စာဖတ်သူတို့နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်လာပါသည်။ ဇာတ်ဆောင် စရိုက်သည် စာဆိုရေးဖွဲ့မှုကောင်းလျှင် ကောင်းသလောက် သရုပ်ပေါ်လာသဖြင့် ရသသဘော ပါလာပါသည်။

ပျို့စာဆိုတို့ ကျင်လည်ရာခေတ်သည် စာဆိုတို့အားရိုက်ခတ်သဖြင့် မင်းနှင့်တကွ ပြည်သူ အားလုံးကို ဆုံးမလမ်းညွှန်ပေးလိုသဖြင့် ပျို့စာပေတိုင်းတွင် လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇာရေးဆိုင်ရာ သိမှတ်ဖွယ်များစွာ ပါဝင်ပါသည်။

အင်းဝခေတ်မှစတင်ခဲ့သော ပျို့စာပေသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ပျို့ဖွဲ့ဆိုရာနယ်ပယ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်၍ ပျို့အရေအတွက် များပြားလာပါသည်။ အင်းဝခေတ်သည် ပျို့ခေတ်ဟု ဆိုရလောက်အောင် ပျို့အဆင့်အတန်း မြင့်မားခဲ့ပါသည်။

၁၊ ၁။ ပျို့ဝေါဟာရ

လင်္ကာဟူသည် ပါဠိမှဆင်းသက်၍ တန်ဆာဆင်ခြင်းဖြစ်သည်။ တန်ဆာဆင်ရာတွင် အတ္ထာလင်္ကာရ၊ သဒ္ဒါလင်္ကာရဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စိုးမင်းကြာသဝက်လင်မယားကျောက်စာ (ဝါ) ကန်စွန်းအိုကျောက်စာတွင်–

> လူ့ရွာနတ်ရွာ၊ သံသရာအရှည် ကျင်လည်ရရာ လူရွာဖြစ်လည်း
> လူထက် အမြတ်၊ မန္တတ်မင်း၏ စည်းစိမ်သို့သော စည်းစိမ်ကို
> လျှင် လိုချင်သတည်း

ဟူသောစကားစုမှာ လင်္ကာသဘောဆောင်သည့် ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ်ကတည်းက ပျို့၏အခြေခံသဘောဖြစ်သော လေးလုံးစပ်အဖွဲ့ စတင်ခဲ့သည်ဟု လက်ခံရပေမည်။

ပင်းယခေတ် စတုရင်္ဂဗလ အမတ်သည် ရွှေဘဝါးတော်အောက်ချီရတုဖြင့် ဆူးတွင်းပစ် ဆရာတော်အား မေးလျှောက်သောအခါ–

နှုတ်မင်္ဂလာပျို့ဝ်ဖြင့် မေးသောကြောင့် မေးသောအလျှောက်
နှုတ်မင်္ဂလာပျို့ဝ် ဖြင့် ဖြေဦး၍[၁]

ဟု ဆိုရာ ပျို့ဝေါဟာကို ပင်းယခေတ်၌တွေ့ရှိရပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ပုဂံဝန်ထောက်မင်းဦးတင်က ကဗျာဗန္ဓသာရကျမ်းတွင်–

ပြည့်ဖြိုးခြင်းအနက်၊ ထွန်းပခြင်းအနက်၊ နှစ်သက်ကြည်လင်စေခြင်းအနက်၊ ကြန်အင်ပြည့်စုံ ကောင်းမြတ်ခြင်းအနက်၊ ပျိုငယ်ခြင်းအနက်၊ ပျို့အန်ခြင်းအနက်၊ ဖတ်စာပျို့ကျမ်းဟူသောအနက်များကို ရသည်[၂]

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်တွင် ပျို့ကို–

ပိုဒ်ရေပေါင်းများစွာဖွဲ့ဆိုသော လေးလုံးစပ်လင်္ကာရှည်[၃]

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ပျို့ဟူသည် ဇာတ်နိပါတ်၊ ဇင်းမယ်ပဏ္ဏာသကျမ်း၊ သိမှတ်သတိပြု ဆင်ခြင်ဖွယ် အကြောင်းအရာများကို စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ကို အသုံးပြုကာ လေးလုံးစပ်လင်္ကာနှင့် ရေးဖွဲ့ထားသည့် စကားလည်းသာ၊ တရားလည်းပါသည့် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်စေသော ကဗျာဖြစ်ပါသည်။

၁၊ ၂။ ပျို့စာဆို

သက္ကရာဇ် ၁၀၈၈ ခုနှစ်တွင် တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူကို ဗဒုံတိုက်နယ်၊ မောင်းထောင်ရွာ၌ဖွားမြင်သည်။ ဘိုးတော်ဘုရား၏ လက်ရုံးသဖွယ်အားကိုးရသောစာဆိုကြီး ဖြစ်သည်။

---

[၁] ကျော်မြင့်၊ ၁၉၆၆၊ ၁၅၅၊ ၃၄၇။
[၂] တင်၊ ဦး၊ ၁၃၃၁၊ ၂၃။
[၃] *မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်* ၊ ၁၉၉၁၊ ၂၃၀။

တွင်းသင်းမင်းကြီး၏အစ်မ ဒေါ်ပုသည် စိန္တကျော်သူဦးသြ၏ မိခင်ဒေါ်ပု ဖြစ်သည်။

ငယ်စဉ်က ရှင်လင်္ကာရဘွဲ့မည်ဖြင့် စာပေပရိယတ္တိလိုက်စားဆည်းပူးခဲ့သည်။ ပျို့၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ ဓမ္မသက်ကျမ်းများကို စိတ်ဝင်စားပြီး ဓမ္မသတ်၊ လင်္ကာ၊ ပျို့၊ ခွဲတားသတ်ပုံများကို ရေးသားခဲ့သည်။

အလောင်းဘုရား ကုန်းဘောင်ထီးနန်းကိုစိုးစံသောအခါ ရဟန်းဘဝမှထွက်၍ မင်းမှုထမ်းရ သည်။ အလောင်းဘုရားသည် ဦးထွန်းညိုကို သားတော်ဗဒုံမင်းထံတွင် အကြီးတော် အဖြစ် အမှုထမ်းစေသည်။ ဗဒုံမင်းသည် ဘိုးတော်ဘုရားအဖြစ် ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ကို ဆက်ခံသောအခါ ဦးထွန်းညိုကို မဟာသင်္ခယာဘွဲ့ပေးပြီး ကျီဝန်အဖြစ် ချီးမြှောက်သည်။

ထိုမှတစ်ဆင့် မဟာစည်သူဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှောက်၍ တွင်းသင်းဝန်အဖြစ်ခန့်ထား သည်။ ထိုအခါမှ တွင်းသင်းမင်းကြီး၊ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူအဖြစ် ထင်ရှားလာသည်။

တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူသည်တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်(သက္ကရာဇ် ၁၀၀၀ နောက်ပိုင်း)၊ ပေါရာဏလင်္ကာအဖြေ (သက္ကရာဇ် ၁၁၀၀ နောက်ပိုင်း)၊ မုဒုလက္ခဏာပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃)၊ ငါးရံ့မင်းပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၁၇)၊ ဇယဒိသပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃)၊ ဝိဓုရပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၅၂)၊ ဘလ္လာတိယပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၅၄)၊ ဝေဿန္တရာပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀)၊ ဇနကပျို့ (သက္ကရာဇ် ၁၁၆၈) ပျို့တို့ကို ရေးသားခဲ့သည်။

တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် ပျို့ ၉ စောင် ရေးသားသီကုံးခဲ့ရာ ဇနက ပျို့၊ ဝိဓုရပျို့၊ ဘလ္လာတိယပျို့၊ ဝေဿန္တရာပျို့များသည် လွန်စွာ ထင်ရှား ကျော်ကြားပါသည်။

၁၊ ၃။ ပျို့နောက်ခံ

တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် ဘိုးတော်ဘုရား လက်ထက် ၁၁၅၄ တွင် ငါးရာငါးဆယ် နိပါတ်၊ ဝိသတိနိပါတ် ဇာတ်တော် ၅၀၄ ဇာတ်တော် ဖြစ်သည့် ဘလ္လာတိယ ဇာတ်ကိုအခြေခံ၍ ဘလ္လာတိယပျို့ကို ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

ဘလ္လာတိယဇာတ်နောက်ခံ အကြောင်းအရာမှာ မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိ ပြည်၊ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်တွင် သီတင်းသုံးစဉ် ပသေနဒီကောသလမင်းကြီးနှင့်

မလ္လိကာမိဖုရားခေါင် ကြီးတို့၏ မသင့်မတင့်ဖြစ်သည့်ကိစ္စကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည့် ဇာတ်ဖြစ်သည်။

ပျို့နိဂုံးပါ

သီရိတိလောက မဟာဘဒ္ဒါသုရတနာဒေဝီ၊ ကျော်ညီလွှံပတ်၊
အိမ်ရှေ့နတ်၏၊ မိန့်လွှတ်ချီငေါ်၊ ရွှေခွန်းတော်ကို၊ ထိပ်ပေါ်
တင်ရှက်၊ ရှိစုံရွတ်၍[၁]

ဟူသောအဖွဲ့အရ ဘိုးတော်ဘုရား၏သားတော် ဓမ္မရာဇာ၏မိဖုရား သီရိမဟာတိလောကရတနာဒေဝီ မင်းသမီး၏ တိုက်တွန်းချက်အရ ရေးသားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအိမ်ရှေ့မင်းနှင့် မိဖုရားတို့ အခြားအိမ်ထောင်သည်များနည်းတူ လင်နှင့်မယား၊ လျှာနှင့် သွားကဲ့သို့ မသင့်မတင့်ဖြစ်ရာမှ ဘလ္လာတိယပျို့ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။

ပျို့စာဆိုသည် ပျို့အခြေခံဖြစ်သည့် ဘလ္လာတိယဇာတ်ကိုရွေးချယ်၍ဖွဲ့ဆိုခြင်းက အဖြစ်အပျက်နှင့် တိုက်ဆိုင်ညီညွတ်လှသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ပျို့ဖွဲ့ဆိုသည့် ၁၁၅၄ ခုနှစ်တွင် စာဆို၏အသက်အရွယ်သည် ၆၆ နှစ် ရှိပြီဖြစ်ရာ စာဆို ဖွဲ့ဆိုသော မေတ္တာဖွဲ့များသည် တည်ကြည်လေးနက်ပြီး တစ်ဖက်မှလည်း နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်လှပါသည်။

ပျို့၏ဦးတည်ချက်သည်–

ဘဝရေးခါ၊ ကိန္နရာကို၊ မေတ္တာသက်မျှ၊ ကျွမ်းသော်ကသည်၊
ကာလမြင့် ခေါင်၊ သက်ဆုံးအောင်လျှင်၊ မြဲနှောင်မသွေ၊
ချစ်ရှိသေလျက်၊ နေကြသော လား၊ နှစ်ပါးစုံရန်၊ မျိုးကြင်တန်ကို၊
ထိုဟန်စိတ်ဖြူ၊ ချစ်နည်းယူလျက်၊ ရန်သူကင်းကွာ နေပေရာ၏[၂]

အဖွဲ့အရ လူပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦး၏ အချစ်ရေးကိုသာမရည်ရွယ်ဘဲ လူသားအားလုံး၏ အိမ်ထောင်သာယာရေးကိုပါ ဦးတည်ထားကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေတ္တာတရားကို တန်ဖိုးထားလေးစားပြီး အမျက်ဒေါသ၊ မာန်မာနတရားကို ထိန်းချုပ်စေရန် ပျို့က ဦးတည်ပါသည်။

[၁] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ဧ။
[၂] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ဃ။

၂။ ဘလ္လာတိယပျို့လာ အပြောက်အမွမ်းများ

ဘလ္လာတိယပျို့သည် ဝိသတီနိပါတ်၊ ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တော်ပုဒ်ရေ ၅၀၄ ဖြစ်သည့်အလျောက် ပျို့အဖြစ်ပြန်ဖွဲ့သော ဇာတကပျို့ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖွဲ့ရာ စာဆိုတို့သည် မူလဇာတ်မှ ဇာတ် လမ်းဇာတ်ဆောင်၊ နောက်ခံတို့ကို မူလ ဇာတ်ထက် ပို၍ ရုပ်လုံးပေါ်လာအောင် အပြောက်အမွမ်း တန်ဆာများဖြင့် တန်ဆာဆင်လေ့ရှိသည်။ အပြောက်အမွမ်းဟူသည် ဆင်တန်ဆာ၏ အမွမ်းအမံကို ဆင်လိုခြင်း ဖြစ်သည်။[၁] အပြောက်အမွမ်းတို့သည် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် ဖြည့်စွက်ပုံဖော်ထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ပျို့အဖွဲ့ခံသည် ဇာတက၏ ဇာတ်ဝတ္ထုဖြစ်နေသည့်အလျောက် ဇာတ်လမ်း၊ ထိုဇာတ်လမ်း တွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားနေသော ဇာတ်ဆောင်များ၊ ဖြစ်ပျက်လှုပ်ရှားရာ ကာလ ဟူသော ဝတ္ထုအင်္ဂါရပ် ၃ ရပ်တို့ဖွဲ့ယှက်ပါဝင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပျို့စာဆိုသည် ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ နောက်ခံတို့ကို စိတ်ကူးဖြင့် ဖြည့်စွက်ပုံဖော် ထားရာတွင် မြန်မာ့ရေမြေသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်မြင်ကွင်းများ ထင်ဟပ်နေပါသည်။

၂၊ ၁။ ဇာတ်လမ်းအပြောက်အမွမ်း

တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် ဇာတ်လမ်းကို ပိုမို၍ စိုပြည် ပေါ်လွင်အောင် အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သထားပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် ဘလ္လာတိယဇာတ်ကို ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် မလ္လိကာမိဖုရားကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

ညောင်ကန်ဆရာတော်က ထိုမလ္လိကာမိဖုရားသည် တစ်နေ့သ၌ ကောသလမင်းကြီးနှင့် တကွ အိပ်ရာညောင်စောင်းကိုမှီ၍ ငြင်းခုံခြင်းဖြစ်သတတ်[၂] ဟု ရေးသား တင်ပြထားသည်။

တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူက မလ္လိကာမိဖုရား မာန်တက်ခြင်းငါးပါးမှ တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော အဆင်းကြောင့်မာန်တက်သည့်အပြင် နှုတ်မှ တဖွာဖွာပြုသဖြင့် ဒေါသအရှိန်ဖြင့် ပြန်စောင်းငဲ့ကွက် မကြည့်သော မင်းကြီး၏အမူအရာကို–

---

[၁] ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ ၂၀၁၄၊ ။

[၂] ညောင်ကန်ဆရာတော်၊ ခုနစ်မပါ၊ ၄၈၆။

> "နှုတ်ထွက်လဲချေ၊ ငြင်းခုံတွေကြောင့်၊ မခြေပြင်းထန်၊ မင်းမာန်ခြောင်းခြောင်း၊ ထောင်းထောင်းမျက်ငွေ့၊ ထွက်လတ်၍တည့်၊ ထိုနေ့ကသည်၊ ရက်ရှည် လကူး၊ ခါလည်ကျူးအောင်၊ မဖူးမပေါင်း၊ ပြန်စောင်းထွက်လှည့်၊ မကြည့်မမျှော်၊ မဖျော်မဖြား၊ ပစ်စွန့်ထားသော်"[၁]

ဟု အပြောက်အမွမ်းခြယ်သထားပါသည်။ ပသေနဒီကောသလမင်း စိတ်ဆိုးပုံကို "မကြည့်မမျှော်၊ မဖျော်မဖြား" ဟု 'မ' အက္ခရာကို အသံတူအက္ခရာတူ အကြောင်းကွဲ နီးနီးကပ်ကပ် စပ်ဆိုထားသဖြင့် အသံချိုသာပြီး နှစ်သက်ဖွယ်လည်းဖြစ်၊ မင်းကြီး၏ စိတ်အမူအရာကိုလည်း ပေါ်လွင်လာစေပါ သည်။ မင်းကြီး၏ ဒေါသနှင့်တုံ့ပြန်မှုကို သရုပ်ဖော်လိုက်ခြင်းဖြင့် လင်နှင့်မယားတို့ကြားရှိ ပဋိပက္ခသဘောသည် ထင်ရှားလာပါသည်။

မူရင်းဇာတ်တွင် ဘလ္လာတိယမင်းသည် သမင်သားကို စားအံ့ဟုကြံ၍ တိုင်းပြည်ကို မှူးမတ်ထံအပ်နှံသည်ကို ညောင်ကန်ဆရာတော်က–

> "ဘလ္လာတိယမည်သောမင်းသည် မင်းပြုသည်ရှိသော မင်းကျိုးဖြင့်ကင်သော သမင်သားကိုစားအံ့ဟုကြံ၍ တိုင်းပြည်ကို မှူးမတ်တို့အား အပ်နှင်းခဲ့ပြီးလျှင်"[၂]

ဟု တင်ပြထားသည်။

ဘလ္လာတိယပျို့တွင် တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် အလောင်းဘုရားလက်ထက်မှ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တိုင် အမှုထမ်းခဲ့သော ဝန်ကြီးဖြစ်သည့်အလျောက် မှူးမတ်များကို တိုင်းပြည်အပ်ခန်းတွင် ပိုဒ်ရေ ၉၊ ၁၀၊ ၁၁၊ ၁၂ ထိ နန်းခလေ့ မှတ်သားဖွယ်ရာများကို အပြောက်အမွမ်းခြယ်သ၍ အကျယ် ရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

တိုင်းပြည်၏ နဝရတ်ကိုးပါးဖြစ်သော ပြည့်ဦးကင်း၊ ပြည့်တံခွန်၊ ပြည့်မျက်ဆန်၊ ပြွည်နား၊ ပြည့်စွယ်၊ ပြည့်မျက်စေ့၊ ပြည့်ဝမ်းဗိုက်၊ ပြည့်လက်၊ ပြည့်ခြေ တို့ အပေါ် ကျင့်သင့်သော ကျင့်ဖွယ်နှင့် တိုင်းပြည် မပြိုပျက်စေရန်အတွက် ညီညွတ်ကြစေရန် မှာကြားပုံကို–

---

[၁] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၂။

[၂] ညောင်ကန်ဆရာတော်၊ ခုနစ်မပါ၊ ၄၈၇။

> “ပြည့်အခြေလည်း၊ မသွေယွင်းကွက်၊ ပြည့်အလက်လည်း၊ ချပျက်စေကောင်း၊ ပြည့်ဦးခေါင်းလည်း၊ မစောင့်မပင်း၊ ပြည့်ဦးကင်းလည်း၊ ဖြောင့်စင်းစိုက်စိုက်၊ လမ်းမှန်လိုက်လျက်” [၁]

ဟုလည်းကောင်း

> “ကိစ္စကြီးငယ်၊ ဆောင်ဖွယ်ဖွယ်နှိုက်၊ ဥပါယ်တရို တညီညိုမျှ၊ ဆောင်ရစ် ကြလော့၊ ရှေ့က ငါရှိသောဟန်တည့်”

ဟုလည်းကောင်း အပြောက်အမွမ်းခြယ်သရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ပျို့စာပေတွင် လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇရေးများ ပါဝင်လေ့ရှိသည့်အလျောက် အိမ်ထောင်မှုဘဝကို ရည်ညွှန်းဖွဲ့ဆိုသောပျို့ဖြစ်သော်လည်း ရာဇရေးပါအောင် နေရာတကျ ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ဘလ္လာတိယမင်းသည် သမင်သားကိုရရန် ခွေးအပေါင်းခြံရံ၍ ထွက်လာသည်ကို ပျို့တွင် ဘလ္လာတိယမင်း ခေါ်ဆောင်လာသော ခွေးတို့၏ အမူအရာ၊ အရောင်အသွေး၊ ပုံသဏ္ဌာန်တို့ကို သရုပ်ဖော်၍ ခွေး၏ အစွမ်းသတ္တိကိုပါ ထည့်သွင်းကာ

> “ကြော့သွေးဆင်းယောင်၊ ခွေးနက်ကြောင်တုံ၊ ဆင်ပြောင်ဖြစ်ငြား၊ မလောက် လားတည့်၊ ခွေးကျားကမူ၊ လိုက်ကမြူ၍၊ ခွေးဖြူပတ်ဝိုက်၊ ဆီးကာကိုက် လျက်၊ လိုက်တုံအမှီ၊ နံပါးသီသည်၊ ခွေးနီခွေးညို၊ ခွေးထိုထိုနှင့်၊ တစ်ကိုယ်တည်းသာ ခုရောက်လှာရှင်” [၂]

ဟု အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သ ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ “ဆင်ပြောင်ဖြစ်ငြား မလောက်လားတည့်” ဥပမာအလင်္ကာအဖွဲ့ဖြင့် ခွေး၏အစွမ်းသတ္တိကို ဖွဲ့ထားသဖြင့် ကြောက်ရွံ့စရာကောင်းသော ခွေးများ ခြံရံနေသော မင်းကြီးသရုပ်သဏ္ဌာန်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ မူ၊ မြူ၊ ဝိုက်၊ ကိုက် ၄–၃ ကာရန် သုံး၍ အသံလည်းသာ၊ ဇာတ်လမ်းလည်း အသက်ဝင်အောင် အသေးစိတ် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

မူရင်းဇာတ်တွင် ဘလ္လာတိယမင်းသည် ဂန္ဓမာဒနတောင်သို့ ရောက်သော် အချင်းချင်းလည်ယှက်၍ နမ်းရှုတ်ကာ ငိုမြည်တမ်းတနေသည့် ကိန္နရီဖိုမကိုမြင်သည်ဟု ရေးသားသော်လည်း စာဆိုက တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သော်လည်း ချစ်ခြင်းမေတ္တာထုကြီးမားနက်ရှိုင်းပုံကို ပေါ်လွင်အောင် အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သရေးဖွဲ့ထားသည်။

---

[၁] –ယင်း–။

[၂] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၂၅။

ကိန္နရီမောင်မယ်သည် နွယ်တန်းတွင်ပုခက်ဆင်၍ တစ်ယောက်တစ်လှည့် နွယ်တန်းပုခက် စီးကာ လွှဲကာဖြင့် တစ်ယောက်မျက်နှာ တစ်ယောက်ကြည့်၍ အားမရနိုင်ဘဲ သီချင်းဆိုလျက် ပျော်မြူးနေပုံကို–

> "သပြေရိပ်စက်၊ ချမ်းအေးမြက်ဝယ်၊ ပုခက်ဇယင်၊ နွယ်တန်း
> ဆင်လျက်၊ ငယ်လင်တစ်လှည့်၊ မယ်တစ်လှည့်လျှင်" [၁]

ဟု အပြောက်အမွမ်းဆင် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ကိန္နရာဖိုမ၏ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ချစ်တုံ့တင်သည့် အမူအရာဖြင့် ကြည်နူးဖွယ်မြင်ကွင်းအဖြစ် ခြယ်သထားပါသည်။ "ငယ်လင်တစ်လှည့်၊ မယ်တစ်လှည့်" အဖွဲ့က ချစ်သူပျူငှာအမူအရာကို မြင်ယောင် စေပြီး နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်စေပါသည်။ "လှည့်"ဆိုသည်ကာရန်တူကို သုံးစွဲခြင်းဖြင့် ဆိုရ ရွတ်ရ လွယ်ကူစေပါသည်။ အမူအရာ၏အလှ ပေါ်လွင်အောင် အသံကာရန်ကလည်း ပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။

ကိန္နရီဖိုမ မုန်တိုင်းကြောင့် ချောင်းတစ်ဖက်စီခြား၍ ကွဲကွာသည့်အဖြစ် ကြောင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး လွမ်းဆွေးသည့် လွမ်းချင်းတို့သည်လည်း စာဆို၏စိတ်ကူး အပြောက်အမွမ်းများပင်ဖြစ် သည်။ ပိုဒ်ရေ ၂၀၊ ၂၁၊ ၂၂ မှာ မောင်က မယ်ကို လွမ်း သည့် တမ်းချင်းဖြစ်ရာ ၂၄၊ ၂၅၊ ၂၆ မှာ မယ်က မောင့်ကိုလွမ်းသည့် တမ်းချင်း ဖြစ်သည်။

ကိန္နရီမက ပူပင်သောကကြောင့် ဆံပင်ဖားလျားချ၊ ရင်ဘက်စည်တီး၍ တောင်မှမြေပြင်၊ မြေပြင်မှတောင်သို့ ပြေးလွှားသည်။ တစ်ဖန် သဲသောင်ပြင်တွင် နှမလေး သည်မှာရှိသည်ဟု တမ်းတငိုကြွေးဟန်ကို–

> "တောင်ပေါ်တက်တုံ၊ မြေသက်တုံနှင့်၊ ခြေစုံရပ်ကာ၊ မျှော်လေရာ
> က၊ သည်မှာ ဘွယ်ချည့်၊ မယ်ရှိ၏ဟု၊ ကြင်သည့်စိတ်ဝမ်း၊
> ထပ်မွှမ်းညှိုးချုံး၊ နှလုံးသည်း ပွတ်၊ ကွဲမတတ်မျှ၊ ရင်ဘတ်ကတီး၊
> ဆံကြီးဖားရာ၊ ပြေးလွှားခန်ပေါက်" [၂]

ဟု သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။ ကိန္နရာမ၏ ကြင်ရာအပေါ် လွမ်းဆွေးသည့်တမ်းချင်းကို ကိန္နရာမ၏ အသွင်၊ စိတ်ခံစားချက်ဖြင့် အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သထားပါသည်။ မူလဇာတ်၌ မည်သို့လွမ်းသည်ဟု မဖော်ပြသော်လည်း စာဆိုက ဒိဋ္ဌလောကရှိ

---

[၁] – ယင်း–၊ ၃၈။

[၂] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၃၃။

လွမ်းလေ့ရှိသော လူတို့၏အမူအရာတွင် စိတ်ကူးနှင့်ဖြည့်စွက်၍ စာဖတ်သူတို့ စိတ်အာရုံတွင် ထင်မြင်လာစေရန်နှင့် စိတ်နားတွင်ကြား လာစေရေန် သရုပ်ဖော်ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ချစ်သူနှင့်ကွဲရ၍ ဆောက်တည်ရာမရ ဖြစ်နေသော ကိန္နရီမလေး၏ လှုပ်ရှားမှုအမူအရာမှတစ်ဆင့် ပြင်းထန်သော စိတ်ခံစားမှုကို ဖွဲ့ပြခဲ့သည်။ စာဖတ်သူ၌ သိင်္ဂါရရသ၊ ကရုဏာရသများ ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ တောင်ပေါ်တစ်ဖုံ၊ မြေသက်တုံ နှင့်၊ ခြေစုံရပ်သားအဖွဲ့တွင် ထွေပြားလှုပ်ရှားနေသော စိတ်အမူအရာကို တက်တုံ၊ သက်တုံဆိုသည့် ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ပြ စကားလုံးများက သရုပ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ တုံကို နှစ်ကြိမ်ဆက်၍ ကာရန်ယူခြင်း၊ တက်တုံ၊ သက်တုံဆိုသည့် စကားအတွဲအဖွဲ့က ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့သဘောဆောင်ခြင်းတို့ကြောင့် အသံအရလည်း နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်စေသည်။ အကြောင်းအရာ၊ စကားသုံး၊ အသံ၊ ကာရန်တို့ပေါင်းဖွဲ့၍ ရသမြောက်သရုပ်ဖော်အဖွဲ့များအဖြစ် ဖန်တီးထားသည်။

ကိန္နရာဖိုနှင့်မ တစ်ညတာကွဲကွာ၍ နှစ်ပေါင်း ၇၀၀ ပြည့်အောင် ငိုကြွေးနေပါသည်။ နောက်တစ်ဖန်တွေ့ကြုံရမည်ကို စိုးရိမ်၍ ပြုမူသောအပြုအမူကို–

> သွားလည်းလက်တွဲ၊ နွဲလည်းအပြိုင်၊ ထိုင်လည်းစုံပေါင်း၊
> လျောင်းလည်း ပိုက်ဖက်၊ ခေါ်စိုက်စက်နှင့် ရင်တက်ထပ်ပြီး[၁]

ဟု အပြောက်အမွမ်းခြယ်သပါသည်။ လှည့်လည်သည်ဖြစ်စေ၊ မိုးပေါ်ပျံသွားသည်ဖြစ်စေ၊ မြေပြင်သို့ သွားကြသည့်အခါဖြစ်စေ လက်ကိုတွဲ၍ လည်းကောင်း၊ နွဲ့၍ထိုင်သည်အခါလည်းကောင်း၊ လျောင်းစက်သည်အခါလည်းကောင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးရင်ချင်းထပ်၍နေသည့် အမူအရာအဖွဲ့သည် ကွဲကွာမည်ကိုစိုးရိမ်သည့်ခံစားမှုကို ပီပြင်စေပါသည်။ မောင်နှင့်မယ်သည် ချစ်လွန်းသည့် အလျောက် သွားလာနေထိုင်လှုပ်ရှားမှုတိုင်း၌ မခွဲမခွာအတူရှိနေကြပုံကို အမူအရာအမျိုးမျိုးနှင့် သရုပ်ဖော် ရေးဖွဲ့ရာတွင် ချဲ့ထွင်သည့်သဘောလည်းပါသည်။ ကျစ်လျစ်သည့်သဘောလည်းပါ အောင်ဖွဲ့သည်။ တွဲ၊ နွဲ၊ ပြိုင်၊ ထိုင်၊ ပေါင်း၊ လျောင်းဆိုသည် ဦးတိုက်ကာရန်များက ချစ်သူနှစ်ဦး၏ စားစား၊ သွားသွား၊ နေနေ အတူမခွဲသည့်အမူအရာ လှုပ်ရှားဟန်များကို ပို၍ပေါ်လွင်စေသည်။ စာဖတ်သူ၏စိတ်မျက်စိတွင် အမူအရာများသည် ဖျတ်ကနဲ၊ ဖျတ်ကနဲပြောင်း သွားသည်ထင်ရအောင် ဦးတိုက်ကာရန်က အထောက်အကူပြုထားသည်။ စကားအသုံးအနှုန်း ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် အမူအရာပြကြိယာများကို အပြောင်းအလဲအမျိုးမျိုးဖြင့် သုံးထားပုံမှာ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်သည်။

---

[၁] ထွန်းညို (၂၀၁၅၊ ၃၃)။

၂၊ ၂။ ဇာတ်ကောင်အပြောက်အမွမ်း

ဇာတ်လမ်းတွင်ပါဝင်သည့် ဇာတ်ဆောင်တို့၏စရိုက်ကို မူရင်းဇာတ်နှင့်မတူ စိတ်ကူးနှင့် ဖြည့်စွက် အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သထားပါသည်။

၂၊ ၂၊ ၁။ ကိန္နရီ

ဇာတ်ကောင်စရိုက်ဟူသည် ကံသုံးပါးအမူအရာအရ ပေါ်လွင်နေသော ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရားဖြစ်ပါသည်။ ညောင်ကန်ဆရာတော်၏ ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တွင် ကိန္နရာ၏ ပန်းမွေ့ရာလုပ်ရန် ပန်းဆွတ်ပုံကို– "တောင်ကသစ်ပန်း၊ ကြောင်ပန်းပွင့်တို့ကို လည်းကောင်း ဩစိနာမိ ငါဆွတ်၏"[1] ဟု ရေးသားသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးက ရေးဖွဲ့ရာတွင် ကိန္နရီက ပန်းမွေ့ရာလုပ်ရန် တောင်ဇလပ်ပန်း၊ ငုရွှေဝါပန်း၊ သခွက်ပန်းတို့ကို ခူးဆွတ်ရွေးချယ်ရာတွင် သည်ပန်းသည်ကောင်း၏၊ သည်ပန်းသည် သင့်လျော်သည်ဟု ပြောဆိုဟန်ကို–

> "စိတ်ကြံမှတ်သား၊ ရွေးချယ်ထားလျက်၊ ဖန်များရှုကြည့်၊
> သည်ကောင်း၏ဟု၊ ခမည်းမျက်ပွင့်၊ မျိုးကြန်တင့်သည်၊
> မသင့်သင့်အောင်၊ လျာလတ်တည်း"[2]

> "ဝက်ရက်မကြွေ၊ ခက်ဝေဝေနှင့် ချပ်ပြေရွရွ၊ ပွင့်လှလှကို
> မရရအောင် ရှာလည်တည်း"[3]

ဟု အပြောက်အမွမ်းခြယ်သထားပါသည်။ ခင်ပွန်းအပေါ်ထားရှိသော စေတနာ၊ အလှအပကို ကြိုက်တတ်သည့် မိန်းမသဘာဝကို ထည့်သွင်းအပြောက်အမွမ်း ခြယ်သထားသဖြင့် ကိန္နရာကို ချစ်ခင်လှသည့် ကိန္နရီလေး၏ ခံစားမှုပေါ်လွင်သည်။ စိတ်ခံစားမှုကို အပြအမူဖြင့် ပြထားသည်။

ကိန္နရီသည် မိမိတို့ချစ်သူနှစ်ဦး ခွဲခွာစေသောမိုးကို အပြစ်တင်သည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် မိမိ စိတ်၌ အလိုမကျဖြစ်နေစဉ်တွင် သဘာဝတရားကိုပင် အပြစ်တင်မိတတ်သော လူ့သဘာဝကို

> ဆော်လှုံမိုးညို၊ အငြိုးသို၍၊ မလိုတမာ၊ ရွာလိုသော်လည်း၊
> ရွှေလှော်ယိုးယား၊ သခင်သားနှင့် နှစ်ပါးစုံမှရွာပါဘိ[1]

---

[1] ညောင်ကန်ဆရာတော်၊ ခုနစ်မပါ၊ ၄၉၄။
[2] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၃၂။
[3] –ယင်း–၊ ၃၁။

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ကိန္နရီ၏ မိုးကိုအပြစ်တင်သော အပြောအဆိုတွင် မိုးသည် မလိုတမာ စိတ်ဖြင့် ပို၍စိတ်ဆင်းရဲအောင်ရွာသည်ဟု ဒေါသသံပါအောင် ဖွဲ့ထားပုံ သဘာဝကျသည်။ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်သည်။ ညို၊ သို၊ လို၊ လိုဟု အိုသရချင်း နီးကပ်စွာထား၍ အသံအကွက်ဆင်သည် မှာ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်လှသည်။ မိုးကိုပင် လူကဲ့သို့ တင်စားရေးဖွဲ့ထားရာ သမာဓိဂုဏ်မြောက်လှ ပါသည်။

ကိန္နရီက ဘလ္လာတိယမင်းကို မူရင်းဇာတ်တွင် ပြောဆိုဆုံးမခြင်းသာရှိသော် လည်း စာဆိုက တိုင်းပြည်ကို မှူးမတ်အားအပ်သော် မှူးမတ်အာဏာယစ်မှူး အကျင့် ဖောက်ပြန်မည့် အခြေအနေ အုပ်ချုပ်သူနှင့် ကင်းကွာမည့်ပြည်သူတို့၏ ခံစားချက်ကို

> "မှူးမတ်သော်လည်း၊ မလျော်အကျင့်၊ ဖောက်ပြန်နှင့်သော်၊ အရှင် အာဏာ၊ ရှိန်ဝါဘုန်းစက်၊ မပျက်လေလော၊ မြေကြောခြားပိုင်း၊ သူရပ်တိုင်းမှာ၊ သူရိုင်း စစ်မက်၊ အမှုထွက်လည်း၊ မခက်ချေ လော၊ ဖြင်ပေါ်မျိုးပြား၊ ပြည်သူများလည်း၊ နွမ်းပါးမျက်နှာ၊ ရှင်နှင့်ကွာသော်၊ လိပ်ပြာမလုံ၊ တအုံနွေးနွေး၊ အောင့်အေး လှည့်ကာ၊ ရှိပေရှာလိမ့်"[၂]

ဟု အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

၂၊ ၂၊ ၂။ ကိန္နရာ

ညောင်ကန်ဆရာတော်၏ ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တော်တွင် ဘလ္လာတိယမင်း၏ စကားကိုကြား၍ ကိန္နရာဖိုသည် ဆိတ်ဆိတ်နေ၏ဟု ရေးသားထားပါသည်။

တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူက ဘလ္လာတိယမင်းက ကိန္နရာမောင်နှံကို အဘယ်ကြောင့် ငိုကြွေးသည်ကို စူးစမ်းမေးမြန်းရာတွင် စကားများလျှင်အမှားပါတတ် ၍ စကားပြောရမည်ကို ရှောင်ရှားတတ်ပုံကို–

> "ကိန္နရာဖို မဆိုတတ်စွာ၊ မျက်နှာအောက်ချ၊ ညိုမြမြသား၊ အလှပြာဝင်း၊ သွယ်နွဲ့ရှင်းကား၊ မင်းနှင့်ပြောလို၊ ပြန်လတ်ဆို တည်း"[၃]

မျက်နှာအမူအရာကိုပါ ဖော်ပြ၍ အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သပါသည်။

---

[၁] –ယင်း–၊ ၁၃။

[၂] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၃၉။

[၃] ယင်း၊ ၂၁။

၂၊ ၂၊ ၃။ ဘလ္လာတိယမင်းကြီး

တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူသည် ဘလ္လာတိယမင်း၏ စရိုက်ကို မင်းဘဝနှင့် မုဆိုးဘဝ နှစ်ဘဝ ခွဲ၍ တင်ပြပါသည်။

> "ညောင်ကန်ဆရာတော်၏ ငါးရာငါးဆယ်ဝတ္ထုတွင် မီးကျီးဖြင့်ကင်သော သမင်သားကို စားအံ့ဟုကြံ၍" [၁]

ဟူ၍သာ ပါရှိသော်လည်း စာဆိုက ဘလ္လာတိယမင်း၏ စရိုက်ကို တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်မင်းလုပ်ရာတွင် မင်းကျင့်တရား ပြည့်စုံ၍ ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ကာ စားတော်ကဲ၏ ချက်ကျွေးသော သမင်သားအရသာကို စွဲလန်းခြင်းကြောင့်သာ စရိုက် ပြောင်းသူအဖြစ်

> "တံခါးဟည်းလည်း၊ စည်းမသားရ၊ တန္တမုတိမ်း၊ ငြိမ်းလက်သော အား၊ အဂ်ါ ငါးမည်၊ စားတော်သည်လျှင်၊ ဆီကြည် ထောပတ်၊ ဖျန်းဆွတ်ကောင်းဟုတ်၊ ငရုတ်တမြိတ်၊ ကန့်အိတ်၊ ချင်းလွှာ ဇီရာကရဝေး၊ ကြိုင်မွှေးနံ့မွန်၊ ကြက်သွန်ပင်စိမ်း၊ ခတ်ရိမ်း စုံလင်၊ ကောင်းစွာရင်သား၊ ကြောခြင်ငြိမ့်ထွား၊ ဥမင်သားကို၊ စားလတ်တုံမိ၊ ဇောပီတိဖြင့်၊ မချိပြတ်မူး၊ လျှာရည်ရူး၍" [၂]

ဟူ၍ အပြောက်အမွမ်းခြယ်သပါသည်။ ရာဇာနီတိကျမ်းလာ စားတော်ချက်အဂ်ါငါးပါးပြည့်စုံသော စားတော်ကဲ၏ အစီအမံ သမင်သား၏အရသာကြောင့် အသက်ပြတ်မတတ်၊ လျှာရည် တမြားမြားဖြစ်နေသည့် မင်းကြီး၏ရုပ်သွင်ကို မြင်ယောင်အောင် ဖွဲ့နွဲ့ထားပါသည်။

စာဆိုက ဘလ္လာတိယမင်း၏ မုဆိုးဘဝစရိုက်ကို ကိန္နရီ၏အပြောဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားပါ သည်။ မမက်မောသင့်သည်ကို မက်မော၍ တောင်ပေါ်၊ ကမ်းပေါ်၊ ချိုင့်ကျင်းထဲ ဝင်ချည် ထွက်ချည်အမဲလိုက်ခြင်းကို ကောက်လှိုင်းဆင်ပြောင်ခိုးသည့် ဥပမာဖြင့်

> "တောင်ကမ်းတက်တုံ၊ ကျင်းသက်တုံနှင့်၊ တငုံတုံ့တုံ့၊ တချို လျှိုးလျှိုး၊ တတောတိုး၍၊ မုဆိုးကိုယ်ဝတ်၊ စုတ်ပြတ်တိမ်းပါး၊ ဖဝါးဖနောင့်၊ ဆူးငြောင့်စူးရှ၊ မလှရုပ်ပြင်၊ ဆံမျှင်တွန့်ရှုပ်၊

---

[၁] ညောင်ကန်ဆရာတော်၊ ခုနစ်မပါ၊ ၄၈၇။
[၂] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၈၂။

ဦးထုပ်သင်တိုင်း၊ နီရောင်မှိုင်း နှင့် ကောက်လှိုင်း ဆင်ပြောင်၊
ခိုးသောယောင်သို့" [၁]

ဟု အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သသည်။

"မမက်စကောင်း၊ မက်စကောင်း

အကြောင်းမလျော်၊ အကြောင်းတော်

တငုံ့တုံ့တုံ့၊ တချုံ့လျှိုးလျှိုး၊ တတောတိုး၍"

အဖွဲ့တို့သည် အသံသာ၍ သမင်သားကိုရရန် ရှာဖွေနေသော အာသာရမက်ကြောင့် မောပန်းနေ သည့် မင်းကြီး၏ ပင်ပန်းဆင်းရဲသောအဖြစ်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ကောက်လှိုင်းဆင်ပြောင် ခိုးသော ယောင်သို့ ဥပမာအလင်္ကာဖြင့် မိမိအရာမဟုတ်သော မုဆိုးအလေ့အထဝင်စားသည့် မင်းကြီးစရိုက်ကို ဖော်ကျူးပါသည်။ မုဆိုးဘဝ၏ ခက်ခဲပင်ပန်းစွာလှုပ်ရှားရပုံကို သရုပ်ဖော်ရာ၌ အနုစိတ်တင်ပြနိုင်သည်။ တတ်တုံ၊ သက်တုံဆိုသော ကာရန်တူနှစ်ကြိမ်ဆက်သုံးခြင်း၊ တုံ့တုံ့၊ လျှိုးလျှိုးဆိုသည့် ဝိစ္ဆာ စကားလုံးအသုံးများက မြင်ကွင်းကို ပို၍သရုပ်ပေါ်စေသည်။ အဝတ်အစား စုတ်ပြတ်ပုံ၊ ဆံပင်ရှုပ်ထွေးပုံဆိုသည့် မလှပသည့် အကြောင်းအရာများကို ဖွဲ့ရာတွင် ဝတ်၊ ပြတ်၊ ရှုပ်၊ ထုပ်စသည့် မသာယာသော အသတ်သံများကိုသုံးထားသည့်အတွက် အကြောင်းအရာကို အသံကပါ ပံ့ပိုးထားသည်။ နှစ်ချက်ညီ (၄-၂) ကာရန်များက လည်း ဆင်းရဲစုတ်ပြတ်နေသော သွင်ပြင်တစ်ခုပြီးတစ်ခုကို လျင်မြန်စွာ ဖြစ်လာ စေသည်။

ကိန္နရီ၏ ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်ပြောဆိုသောစကားကို နှစ်လိုစွာလက်ခံသော မင်းကြီး၏ အသွင်ကို-

ငြူစူရန်စစ်၊ မာန်မုန်ယစ်ကို၊ မဖြစ်ရာမြို့၊ နှစ်လိုသဖြင့်

အဖွဲ့ဖြင့် သဒ္ဒါလင်္ကာရမြောက်အောင် ခြယ်သပါသည်။ ကိန္နရီ၏အပြောကို ဒေါသ၊ မာန်မာန မဖြစ်ဘဲ ကျေနပ်စွာလက်ခံလိုက်သော မင်းကြီး၏ ခံစားချက်ပြတ်သားမှုကို သံပြတ်သရဖြင့် အပြောက်အမွမ်းခြယ်သထားပါသည်။

---

[၁] ထွန်းညို (၂၀၁၅၊ ၄၄)

၂၊ ၃။ ကာလဒေသအပြောက်အမွမ်း

ဘလ္လာတိယပျို့တွင် ကိန္နရာဖိုမ ချစ်မေတ္တာကြီးမားမှုသရုပ် ပေါ်လွင် ထင်ရှားအောင် မိုး၏သရုပ်ကို ချောင်းရေကြီးမှု၊ မိုးရွာမှု၊ ရေရူးထမှုတို့ကြောင့် တစ်ကွဲစီဖြစ်ပုံကို ဇာတ်နောက်ခံအဖြစ် အသေးစိတ် အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သပါသည်။

မူလက မိုးမရွာ၊ ရေမကြီးခင် တောတောင်ကျက်စားသော ငှက်မောင်နှံ တစ်ကောင်နှင့် တစ်ကောင် ပျော်မြူးပုံ၊ တစ်ကောင်က တစ်ကောင်ကိုခွံ့ပုံဖြင့်

> "နှုတ်သီးစက်ဖြင့်၊ နှစ်သက်မြူစယ်၊ လူသူနှယ်လျှင်၊ ယူသယ်
> ရေစာ၊ ရှာကာ နှစ်လို၊ တို့ကာခွံ့လျက်" [၁]

ဟု နှစ်သက်ကြည်နူးဖွယ် အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သထားသည်။

မိုးရေကြီးသော အသံ "တတုတ်တုတ်၊ တခြုတ်ခြုတ်" ထည့်သွင်း၍ ထိုရေမှ ဝဲဖြစ်ပေါ်ပုံ၊ အနော၀တတ်အိုင်မှ ရေလွှတ်ပုံနှင့် ဥပမာပေးရာ

> ဝဲပြန်မှုတ်လျက်၊ ခြုတ်ခြုတ်ထိုးနင်း၊ မိုးရည်သွင်းသော်၊ အိုင်မင်း
> နောတက်၊ ပြွန်ကလွှတ်သို့၊ ပြွတ်ပြွတ်ပြင်းထန်၊ စီးထွက်မာန်ကို [၂]

ဟူ၍ ကြောက်မက်ဖွယ်သရုပ်ပေါ်အောင် ဥပမာအလင်္ကာဖြင့် ခိုင်းနှိုင်းပြထားသည်။ မှုတ်၊ ခြုတ်၊ တက်၊ လွှတ်၊ ပြွတ်စသည့် အသတ်သံများကလည်း ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေ မသာယာဘဲ ဆိုးဝါးမှုကို ပို၍ပေါ်လွင်စေသည်။

မိုးသည်းထန်စွာရွာ၍ မြစ်ရေလျှံကာ ချောင်းတစ်ဖက်စီခြားပြီး လျှပ်စီးပြက်၍ မြင်ရသောအခါ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ကြည်လင်ရွှင်ပျစွာ နှုတ်ဆက်ခြင်း၊ လျှပ်စီး မလက်သည့်အခါ အသက်စင်ထွက်မကတတ် ခံစားပူလောင်ရသည့်အဖြစ်ကို–

> "လျှပ်ခြည်အရောင်၊ ပြောင်ပြောင်လင်းဝါ၊ ပြက်သောခါနိုက်၊
> မျက်နှာတည့်တင်၊ ကြည့်ကြမြင်၍၊ သာရွှင်ရယ်ဘက်၊ မေးနှုတ်
> ဆက်၏၊ လျှပ်စက်မညိတ်၊ ရောင်ခြည်ပိတ်က၊ ကြောက်ထိတ်
> လန့်လျက်၊ ငိုသံနက်၏၊ စဉ်ထွက်လိပ်ပြာ၊ ကိုယ်နှင့်ကွာ၍"

ဟူ၍ အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သသည်။ ကာလနောက်ခံ လျှပ်စီးအလင်း အမှောင် ဖြစ်ပေါ်မှုကို "လျှပ်စက်မညိတ်၊ ရောင်ခြည်ပိတ်က၊ ကြောက်ထိတ်လန့်လျက်"ဟူ၍

[၁] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၁၁။
[၂] ထွန်းညို၊ ၂၀၁၅၊ ၂၉။

၄-၃-၂ သုံးချက်ညီကာရန် အသုံးပြုကာ ဇာတ်ဆောင်၏ခံစားမှု၊ ချစ်ခြင်းမေတ္တာ စရိုက်အဖွဲ့ကို ပီပြင်အောင် ဖော်ကျူးတင်ပြ ထားပါသည်။

ကိန္နရီမောင်နှံတို့ တွေ့ဆုံချိန်ကို ပုရစ်ဖူးဝေသော နွေဦးတန်ခူးကာလကို ရွေးထုတ်၍

"အခါအခါ၊ အကာတန်ခူး၊ သင်္ကြန်ဦးဝယ်၊ ပင်လူးသစ်သစ်၊
ပုရစ်ဝေဝေ၊ ချပ်ပြေထွန်ထွန်၊ ရွက်ညွန့်ရှင်ရှင်၊ အင်ပင်အင်တိုင်း၊
ခက်ကျိုင်းသိုးသွန်း၊ ရှိုးရှိုးရွှန်းတိ" [၁]

ဟူ၍ နွေဦးသရုပ်ကို ဖော်ကျူးဖွဲ့နွဲ့သည်။ သင်္ကြန်အချိန်ကာလ နောက်ခံတွင် လည်ယှက်နေသော ကျေးငှက်တို့ ပျော်မြူးကြသည်ကိုလည်း ဖော်ကျူးတင်ပြထား ပါသည်။

နွေဦးတန်ခူးလအလှကို ဖော်ကျူးရာ၌ သစ်သစ်၊ ဝေဝေ၊ ထွန့်ထွန့်၊ ရှင်ရှင်၊ ရှိုးရှိုးစသည့် ဗျည်းတူ၊ သရတူနှစ်ကြိမ်ထပ်စကားလုံးများနှင့် တန်ဆာဆင်ထားရာ အကြောင်းအရာကို အသံ ပံ့ပိုးထားသည်။ နွေအလှသည် အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်သည့် စကားလုံးရွေးချယ်မှုကြောင့် သရုပ်ပေါ်နေသည်။ ဝိဇ္ဇာစကားလုံးများ ကြောင့် ပို၍ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်လာရပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် သလ္လာတိယပျို့၌ မူရင်း အဋ္ဌကထာ တွင် မပါဝင်သည်များကို စာရေးသူက စိတ်ကူးဆန်းကြယ်စွာ အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သနိုင်မှု ကြောင့် ရသမြောက်သည့်ပျို့ကောင်းတစ်စောင် ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

နန်းတွင်းတွင် အမှုထမ်းခဲ့သည့် ဝန်ကြီးဖြစ်သည့် အလျောက်ဆီလျော်သော ဇာတ်ကွက်များ၌ နန်းဓလေ့များ၊ ရာဇရေးများကိုထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားသည်။ မင်းကြီး က မှူးမတ်များကို နန်းအပ်ခန်းတွင် တိုင်းပြည်ကိုမည်သို့ အုပ်ချုပ်သင့်ကြောင်း ဆုံးမ စကားနှင့် မှတ်သားဖွယ်အဖုံဖုံကို ထည့်သွင်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

ဇာတ်ကောင်အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သရာတွင် အချစ်အလွမ်းကို အသားပေး လို၍ ကိန္နရီကို အသားပေးဖွဲ့ဆိုပါသည်။ ကိန္နရီက မင်းကြီးကို ဆိုဆုံးမရာတွင် တူညီသော အကြောင်းအရာကို စကားလုံးပရိယာယ်ကြွယ်ဝစွာဖြင့် မရိုးမထပ်ရအောင်

[၁] ထွန်းညို (၂၀၁၅၊ ၂၉)

အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သနိုင်ပါသည်။ သလ္လာတိယမင်းကြီးစရိုက်ကို အပြောက်အမွမ်း ခြယ်သရာတွင် မင်းဖြစ်ပါလျက် ဝါသနာနောက်သို့လိုက်ကာ ထီးနန်းကို ပစ်ထားခဲ့သည့်စရိုက်ကို အနုစိတ် ရေးဖွဲ့သည်။

ကာလဒေသနောက်ခံ အဖွဲ့များကလည်း ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင် စရိုက်ကို ပေါ်လွင်လာအောင် အထောက်အကူပြုထားသည်။ လောကသဘာဝ၊ လူ့ သဘာဝ အဖွဲ့များဖြင့် မွမ်းမံ၍ မူရင်းဇာတ်ထက် ပြည့်စုံ ပေါ်လွင်အောင် အပြောက် အမွမ်း ခြယ်သတင်ပြထားပါသည်။

စာဆိုသည် သလ္လာတိယပျို့တွင် ကိန္နရီမောင်နှံ၏ ချစ်မေတ္တာ သံယောဇဉ်ကြီးမားပုံကို အလေးပေးခြယ်သမှုန်း၍ ဖွဲ့ဆိုထားသည့်ကိန္နရီမောင်နှံ၏ ချစ်ခြင်းမေတ္တာကို ပေါ်လွင်အောင် သရုပ်ဖော်ရာ၌ လှုပ်ရှားမှုအမူရာလေးများ၊ ပြောသံဆိုသံလေးများကို မြင်ယောင်ကြားယောင် လာအောင် ဖြည့်စွက် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည်။ အရိုးခံဇာတ်လမ်းကို ရသမြောက်ပျို့တစ်စောင်အဖြစ် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ရာတွင် စိတ်ကူးကောင်းမွန်ရုံသာမက အသံ၊ ကာရန်၊ အကွက်အဆင်ပါ ကောင်းမွန်သည့်အတွက် ကုန်းဘောင်ခေတ်၏လက်ရာကောင်းပျို့တစ်ပုဒ်အဖြစ် ထင်ရှားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဘလ္လာတိယပျို့သည် စာဆို၏ အပြောက်အမွမ်း၊ အခြယ်အသ၊ အရေးအဖွဲ့ကောင်း မွန်မှုကြောင့် ဦးတည်ချက်ပေါ်လွင်ပြီး နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ အင်းဝခေတ်မှစ၍ ကုန်းဘောင်ခေတ်အထိ ပျို့စာဆိုတို့သည် မူလအဋ္ဌကထာလာ ဘုရားဟောဇာတ်တော်များကို မှီ၍ စာဆိုတို့၏ စိတ်ကူးအပြောက်အမွမ်း၊ အရေးအဖွဲ့ အပြောက်အမွမ်း များဖြင့် ဖြည့်စွက်ခြယ်မှုန်း ရေးဖွဲ့ခဲ့ကြပါသည်။ စာဆိုတို့၏ စိတ်ကူးကြောင့် မူရင်းဇာတ်များသည် တရားလည်းပါ၊ စကားလည်းသာပြီးလျှင် ပရိသတ်အား ခံစားမှုရသအမျိုးမျိုးကို ပေးနိုင်ပြီး နှစ်သက်ခြင်းရသကိုပါ ပေးစွမ်းနိုင်သည့် ပျို့စာပေများ ထွန်းကားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ခင်မမ၊ **ဒေါက်တာ**။ (၂၀၁၀)။ ***မင်းပွဲဝင်ပျို့ကဗျာ*** ။ ရန်ကုန်၊ ရွှေကံ့ကော်စာပေ။
ခင်မင်၊ **မောင်** (ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၄)။ ***ဘာသာအမြင်*** ။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။
ညောင်ကန်ဆရာတော်။ (ခုနှစ်မပါ)။ ***ငါးရာငါးဆယ်*** ။ ရန်ကုန်၊ ခင်ချိုထွန်းစာပေ။
တင်၊ ဦး၊ ပုဂံဝန်ထောက် (၁၃၃၁)၊ ကဗျာဗန္ဓသာရကျမ်း၊ ရန်ကုန်၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်။
ထွန်းညို၊ **ဦး**။ (၂၀၁၅)။ ***ဘလ္လာတိယပျို့*** ။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။
ဖေမောင်တင်၊ **ဦး**။ (၁၉၇၇)။ ***မြန်မာစာပေသမိုင်း*** **။** ရန်ကုန်၊ ခေတ္တရာပုံနှိပ်တိုက်။
မလိခ။ (၂၀၁၅)။ ***ပျို့အညွှန်း*** ။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေစ။